

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Ankara Romanında Gündelik Hayatın Dönüşümü ve Eğlence Kültürü*

Bu makale Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanmakta olan "Türk Romanında Gündelik Hayatın Dönüşümü ve İkilem: Nesne/Eşya, Kılık Kıyafet, Yeme İçme (1875-1960)" adlı doktora tezinden hareketle üretilmiştir. / *This article is based on doctoral dissertation titled "The Transformation and Dilemma of Everyday Life in the Turkish Novel: Objects, Clothing, and Food (1875-1960)" being prepared at Ankara Yıldırım Beyazıt University Institute of Social Sciences.*

Öz: Tanzimat ve Erken Cumhuriyet dönemi gibi modernleşmenin hız kazandığı dönemlerde Batı kültürüne ait gündelik hayat pratiklerinin Osmanlı-Türk gündelik hayatına dâhil olmaya başlamasıyla birlikte eğlence kültürü, kılık kıyafet tercihleri, yeme içme alışkanlıkları, görgü kuralları, kadın-erkek ilişkileri ve aile hayatı gibi pek çok alanda değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. Fakat bu süreçte geleneksel ve modern paradigma arasında belirgin bir ikilik ve eşzamansızlık görünümleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Ankara romanında bu ikilik ve eşzamansızlık, aydın/bürokratlar ve halk arasında kurulmuştur. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'daki eğlence kültürünün Batı eksenli değişim ve dönüşüme uğraması ve bunun aydın/bürokratlar ve halk tarafından nasıl algılandığı örneklerle ortaya konmuştur. Özellikle Ankara'daki halkın alışık olmadığı, eğlence amaçlı aktivitelerin kadın-erkek beraber yapılması, yılbaşı balosu ve danslı çay ziyafeti gibi etkinliklerde aydın/bürokratlar ve halk arasındaki "mesafe" vurgulanmıştır. Modernleşmenin "yüzeyde" kalması sorunu da romanda ön plana çıkan bir diğer husustur. Ankara'da eğlence kültüründeki bu ikilik ve eşzamansızlık görünümlerinden doğan toplumsal gerilim ve kültürel çatışmalar romanın temel dinamiğini oluşturmuştur. Bu görünümleri incelemek, aynı zamanda bu görünümlerin bir kültürel çözümleme alanı hâline getirilmesinin önünü açabilir. Makalede, ikilik ve eşzamansızlık kavramlarından yararlanılarak Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Ankara romanı üzerinden, dönemin eğlence kültüründeki değişim ve dönüşüm incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ankara, Gündelik Hayat, İkilik, Eşzamansızlık.

The Transformation of Everyday Life and Entertainment Culture in Yakup Kadri Karaosmanoğlu's Novel *Ankara*

Abstract: During periods of accelerated modernization, such as the Tanzimat and the early Republican era, the incorporation of Western practices into Ottoman-Turkish everyday life led to changes and transformations in many areas, including entertainment culture, clothing preferences, eating and drinking habits, etiquette, gender relations, and family life. However, in this process, a noticeable duality and nonsimultaneity between the traditional and modern paradigms began to emerge. In Ankara, this duality and nonsimultaneity is established between the intellectuals/bureaucrats and the local people. The Western-oriented transformation of entertainment culture in Ankara during the early years of the Turkish Republic, as well as its perception by intellectuals/bureaucrats and local people, is illustrated through specific examples. In particular, the "distance" between the intellectuals/bureaucrats and the local people is emphasized through events such as New Year's balls and tea parties with dancing, occasions that the local people of Ankara are not accustomed to, as well as through the mixed-gender social interactions for entertainment purposes. The issue of modernization remaining "on the surface" is another prominent theme in the novel. The social tension and cultural conflicts arising from this duality and nonsimultaneity in the entertainment culture in Ankara constitute the core dynamics of the novel. Examining these manifestations can also pave the way for turning them into a field of cultural analysis. Duality and nonsimultaneity are analysed in this article through Yakup Kadri Karaosmanoğlu's novel *Ankara*, with a particular focus on entertainment culture.

Keywords: Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ankara, Everyday Life, Duality, Nonsimultaneity.

TÜRK LÜK BİLİMİ ARAŞTIRMALARI
JOURNAL OF TURKOLOGY RESEARCH
58. SAYI / VOLUME
2025-GÜZ / AUTUMN

Sorumlu Yazarlar Corresponding Authors

1) Öğr. Gör.
Fatma Bilge ŞİMŞEK

Ankara Sosyal Bilimler Üni.
Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Mer.
fbilge.simsek@asbu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-5874-8009>

2) Prof. Dr.
Münire Kevser BAŞ

Ankara Sosyal Bilimler Üni.
Sosyal ve Beşeri Bilimler Fak.
Türk Dili ve Edebiyatı Böl.
kevser.bas@asbu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-0834-1355>

<https://ror.org/025y36b60>

Gönderim Tarihi
Received
11.04.2025

Kabul Tarihi
Accepted
07.11.2025

Yayın Tarihi
Published
01.12.2025

Atf
Citation
Şimşek, Fatma Bilge ve Münire Kevser Baş. "Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Ankara Romanında Gündelik Hayatın Dönüşümü ve Eğlence Kültürü." *Türklük Bilimi Araştırmaları*, no. 58, 2025, ss. 131-145.

<https://doi.org/10.17133/tubar.1674404>

MAKALE BİLGİLERİ / INFORMATION	
Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun <i>Ankara</i> Romanında Gündelik Hayatın Dönüşümü ve Eğlence Kültürü <i>The Transformation of Everyday Life and Entertainment Culture in Yakup Kadri Karaosmanoğlu's Novel Ankara</i>	
Makale Türü <i>Type of Article</i>	Araştırma Makalesi <i>Research Article</i>
Yazarların Katkı Düzeyi <i>Contribution Level of Authors</i>	Birinci Yazar / <i>First Author</i> : %50 İkinci Yazar / <i>Second Author</i> : %50
Etik Kurul Onayı <i>Ethics Committee Approval</i>	Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur. <i>The study does not require ethics committee approval.</i>
Finansal Destek <i>Financial Support</i>	Çalışmada finansal destek alınmamıştır. <i>The study received no financial support.</i>
Çıkar Çatışması <i>Conflict of Interest</i>	Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır. <i>There are no potential conflicts of interest in the study.</i>
Yapay Zekâ Kullanımı <i>Use of Generative AI</i>	Çalışmada yapay zekâ kullanılmamıştır. Artificial intelligence was not used in the study.
Değerlendirme <i>Review</i>	İki dış hakem, çift taraflı kör hakemlik. <i>Two external referees, double blind.</i>
Benzerlik Taraması <i>Similarity Screening</i>	Dergipark, intihal.net üzerinden yapılmıştır. <i>The screening was done through Dergipark, intihal.net.</i>
Etik Beyan <i>Ethical Statement</i>	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. <i>It is declared that scientific and ethical principles were complied with during the preparation of this study and that all the studies are mentioned in the bibliography.</i>
Etik İhlal Bildirimi <i>Ethical Violation Report</i>	turklukbilimi@gmail.com
Telif Hakkı ve Lisans <i>Copyright and License</i>	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. <i>The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 license.</i>

Giriş

Modernlik, Giddens'in ifadesiyle “On yedinci yüzyılda Avrupa’da başlayan ve sonraları neredeyse bütün dünyayı etkisi altına alan toplumsal yaşam ve örgütlenme biçimlerine işaret eder” (9). Batı menşeli olmasına rağmen modernliğin sonuçları neredeyse tüm dünyayı belirli ölçülerde etkilemiş ve dönüştürmüştür. Batı-dışı toplumların modernliğin sonuçlarından yararlanma ya da maruz kalma biçimlerine ise genellikle “modernleşme” adı verilir. Bu anlamda modernleşme, önemli bir değişim ve dönüşümün ifadesi olarak gündelik hayatla doğrudan ilgilidir. Lefebvre, gündelikliğin ve modernliğin eşzamanlı olarak ortaya çıktığını ifade eder (35). Toplum ve buna bağlı olarak gündelik hayat her zaman belli ölçülerde değişim ve dönüşüm gösterme eğilimindedir. Fakat özellikle modernleşmenin hız kazandığı dönemlerde, gündelik hayattaki değişim ve dönüşüm de benzer oranda hız kazanır. Bu husus, kendi modernleşme deneyimimiz çerçevesinde düşünüldüğünde, Osmanlı-Türk modernleşmesinin iki büyük atılımı olarak kabul edebileceğimiz Tanzimat ve Cumhuriyet modernleşmeleri pek çok alana olduğu gibi gündelik hayata da temas etmiş, gündelik hayatı çeşitli şekillerde etkilemiş, değiştirmiş ve dönüştürmüştür. Bu değişim ve dönüşümün en belirleyici özelliği ise Batı'nın gündelik hayat kültürünün Osmanlı-Türk deneyimindeki gündelik hayat kültürüne dâhil olmaya başlamasıdır.

Akıllara öncelikle gündelik hayatın aslında ne olduğu, sunduğu imkânlar ve gündelik hayat hususunda çizilmesi gereken sınırlar gelebilir. Gündelik hayat bir kavram olarak *The Cambridge Dictionary of Sociology*'de ifade edildiğine göre, on yedinci yüzyılın erken dönemlerinden itibaren iş rutinleri ve kişiler arası davranışlar gibi sıradan ve devam eden yaşam biçimlerine, aynı zamanda giyim kuşam ve dekor gibi maddi kültür öğelerine atıfta bulunur (180). Işın da gündelik hayatı “[...]bir toplumun zaman ve mekân değişkenlerine bağlı olarak kendi iç bünyesinde geliştirdiği iktisadî, kültürel ve dinsel pratiklerin birbiriyle örtüşerek belli bir tarih kesitinde somutlaşmasıdır” (79) olarak ifade eder.

Yine gündelik hayat sosyolojisinin önemli isimlerinden biri olan Lefebvre, gündelik hayatın ne olduğu sorusuna şu cevabı verir: “Gündelik hayat nedir ki? Ekonomik, psikolojik veya sosyolojiktir, özel yöntemler ve yollarla kavranması gereken özel nesnelere ve alanlardır. Beslenmedir, giyinmedir, eşyadır, evdir, barınmadır, komşuluktur, çevredir” (32). Bu tanımlamalar ışığında, gündelik hayatı bir “birey” olarak kişisel yaşamımızı ve öznelere arası ilişkilerimizi sürdürdüğümüz ortam olarak kabul etmek mümkün olacaktır. Gündelik hayat, kendi içinde çeşitli alanlara ayrılır ve her bir alan genel itibarıyla yaşam üslubumuzu şekillendirir. Bu alanları genel olarak nesne/eşya, kıyafet, yeme içme, eğlence, ev ve aile hayatı, mahalle kültürü, görgü kuralları ve buna bağlı olarak kamusal ve özel alanda kadın ve erkeğin konumu gibi çeşitli alt başlıklarda tasnif etmek mümkündür.

Gündelik hayat hiçbir zaman durağan bir yapı arz etmez; her yüzyılda yahut daha da kısa zaman aralıklarında değişim ve dönüşüme uğramış, tarihi ve toplumsal olaylar ve gelişmelerden, kimi zaman da moda olgusundan doğrudan veya dolaylı olarak etkilenmiştir. Birey ve bireyin alışkanlıkları, zevk ve beğenileri, düşünce yapısı, hayattan beklentileri, dünyayı algılayış biçimi nasıl değişebiliyorsa, gündelik hayat da benzer şekilde değişir ve dönüşür. Tüm bu değişim ve dönüşüm ortamında, gündelik hayatın yukarıda sayılan alanları, özellikle Tanzimat ve Cumhuriyet'in ilk dönemi gibi modernleşmenin en fazla hız kazandığı dönemlerde Batı odaklı denilebilecek hızlı bir değişim ve dönüşüm sürecine girmiştir (Korkmaz 1).

Bu hızlı değişim ve dönüşüm ortamında Batılı yaşama ait unsurlara yönelim (örneğin mobilya ve dekorasyon, aletler, araçlar) ve gösterişçi tüketim ön plana çıkmış; yeme içme alışkanlıkları, kılık kıyafet tercihleri, eğlence kültürü, görgü kuralları, kadın-erkek ilişkileri ve aile hayatı gibi sayısı artırılabilir alanları kapsayan gündelik hayat kültürü hızla değişmeye başlamıştır. Fakat bu değişim ve dönüşüm sürecinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşip gerçekleşmediği neredeyse her dönemde bir inceleme ve tartışma konusu hâline gelmiştir. “Alaturka” ve “alafranga”, “eski” ve “yeni”, “geleneksel” ve “modern” karşıtlıkları hususunda Tanpınar'ın “[...]jiliklik realitesi Tanzimat'ın en büyük fatalitesidir” (144) tespitindeki gibi modernleşme dönemlerinde geleneğin muhafazası ve modern olanın kabulü bazı durumlarda aynı anda gerçekleşmiş, iç içe geçmiş, birbirini dönüştürmüş ve kimi zaman toplumda keskin fikir ve yaşayış ayrılıklarına neden olmuştur.

Tüm bu yenilikler ve değişim-dönüşüm rüzgârı, toplumun her kesimine eşit bir şekilde ulaşmamış yahut toplumun her kesimi tarafından aynı heves ve “hoşgörülle” kabul edilmemiştir. Bunun öncelikli sebebi Batı merkezli değişim ve dönüşümün daha çok büyük şehirlerde, üst ve orta sınıf ile sınırlı kalıp taşrayı pek de etkilememesidir. Büyük şehirde ve taşrada gerçekleşen kültür değişiminin aynı düzeyde olmadığı ifade edilebilir (Turhan 208-209). Örneğin Tanzimat modernleşmesinde yenilikler öncelikle saray ve çevresini, İstanbul'un üst ve kimi zaman orta sınıfını etkilerken, Anadolu'da durum tamamen farklıdır (Göle 129). Bununla beraber Shayegan'ın Batı-dışı toplumların modernleşmelerini incelerken ifade ettiği gibi Batı'dan gelen yenilikler, toplumun kimi kesimlerince tepki, korku ve önyargı ile karşılanmış; modernliğin olası “tehlikelerinden” dolayı bu yenilikler “uğursuz” olarak kabul edilmiştir (13). Dini, ahlaki ve kimliği “kaybetme” endişesi, geleneğe bağlılık, yüksek özgüven, statüko memnuniyeti ve Goff'un zihniyetin en yavaş değişen şey olduğunu ifade etmesi (170) gibi çeşitli ama bağlantılı sebeplerle modernleşme, toplumun her kesiminde benzer karşılık bulmamıştır. Tüm bu sebepler sonucunda geleneksel ve modern diyebileceğimiz iki karşıt paradigmanın toplumda aynı anda devam ettirilmesi çeşitli “ikili” görünümlere ve toplumsal anlamda *eşzamanlılık* denilebilecek durumlara zemin hazırlamıştır.

Hem atadan kalma -modern öncesi- geleneksel paradigmanın hem de Batı'daki büyük bilimsel ve kültürel gelişmeler sonucunda doğan modern paradigmanın aynı anda sürdürülmesi Shayegan'a göre "sağlıklı" bir tutum değildir ve bu tutum bireyde *kültürel şizofreni* olarak ifade ettiği *zihinsel yarılma* durumuna yol açar. Çünkü bu eğilim, bahsedilen iki karşıt paradigmanın "çatışmasına" neden olur ve bu "çatışma" ontolojik, psikolojik ve estetik uyumsuzlukların temelini oluşturur (Shayegan 61). Bu iki dünyanın "bağdaşmazlığı" sebebiyle geleneksel toplumların fikir ve davranışları arasında keskin bir zıtlık göze çarpar (Shayegan 56). İşbu ontolojik uyumsuzluk, sentezci yaklaşımı ve sağlıklı melezleşme ihtimalini devre dışı bırakır ve hem geleneksel paradigma hem de modern paradigma zamanla değer kaybına uğrar. Bu değer kaybı neticesinde ise hem birey davranışlarında hem de toplumun farklı kesimlerince *ikilik* görünümleri ortaya çıkmaya başlar. Ortak bir değer ve yaşayışta mutabık olmak gittikçe zorlaşır.

Önemle belirtmek gerekir ki gündelik hayatta bireyin iki karşıt paradigmayı aynı anda yaşamasının yanında, bireyler tarafından yalnızca geleneksel ya da yalnızca modern paradigmanın sürdürülmesi de toplumun yaşam üslubundaki farklılıklara ve uyumsuzluklara yol açar. Bireydeki ve toplumdaki bu ikili görünümü aynı zamanda *eşzamansızlık* kavramıyla da tekrar düşünmek mümkün olabilir. Bloch'a göre bir toplumdaki bütün insanlar aynı "şimdi"de var olmazlar ve aynı ortak zamanı yaşamazlar. Kimi insanların modern öncesi dönemden ve atalarından miras olarak getirdikleri "öğeler", düşünce ve davranış kalıpları, onların hayatına ve yaşadıkları şimdiki zamana "müdahale" eder (Bloch 97). Bu sebeple denilebilir ki toplumda insanların yan yana yaşaması aynı ortak zamanın öğelerini ve değerlerini paylaştıklarına işaret etmez. Kimileri modern dönemi yaşarken, kimileri modern öncesi döneme ait unsurların etkisiyle hayatını sürdürmeye devam eder ve bu da elbette bir "çelişki" yaratır. Bu farklılığın zihniyet ve alışkanlıklarla doğrudan ilgisi vardır. Nitekim iki yazar da iki karşıt paradigmanın zamanı aynı anda, iç içe geçmiş bir şekilde yaşandığını ifade eder. Hem Shayegan'ın hem de Bloch'un çıkarımları ışığında toplumdaki *ikilik* ve *eşzamansızlık* görünümünü tespit etmek için gündelik hayatı ve gündelik hayat alanlarını incelemek oldukça önemlidir. Bu incelemeyi yapabilmek adına edebî türlerden biri olan roman son derece verimli bir kaynaktır.

Bilindiği gibi romanlar, gündelik hayatın bir kaydını tutmaları ve doğduğu toplumdan bağımsız olmamaları sebebiyle edebiyat sosyolojisi çalışmaları için iyi ve önemli imkânlar sunar. Çetin'in Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Kiralık Konak* romanında gündelik hayatın farklı nesiller tarafından nasıl algılandığını incelediği makalesinde de belirttiği gibi hayatın her sahasına etki eden gündelik hayatın izlerinin edebî eserlere yansımaları kaçınılmazdır (6). Bu yaklaşımın en iyi örnek ve ispatlarından biri elbette Türk Edebiyatı ve Türk romanıdır. Mardin, Osmanlı romanının, Türk modernleş-

mesini incelemek için az yararlanılmış bir kaynak olmasına rağmen bu romanların yazıldıklarını zamana ait İstanbul seçkin çevrelerin durumu hakkında önemli bilgiler verdiğini ifade eder (30). Dellaloğlu da romanın bireyi anlamaya sosyolojiden çok önce başladığını ve romanın uzun süre sosyoloji, psikoloji ve diğer bütün sosyal bilimlerin işlevini tek başına üstlendiğini ifade eder (31). Bu bağlamda, bahsedilen *ikilik* ve *eşzamansızlık* görünümlerinin romanlardaki temsillerini tespit etmek ve değerlendirmek, bu görünümlerin aynı zamanda bir kültürel çözümleme alanı hâline gelmesinin önünü açabilir.

Nitekim bu makalenin temel amacı, modernleşmeyle birlikte gündelik hayatta eğlence kültürünün değişimi sonrasında bu değişimin toplumda yarattığı *ikilik* ve *eşzamansızlık* görünümlerini Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun (1889-1974) ilk kez 1934 yılında yayımlanan *Ankara* isimli romanında incelemektir. Makalenin “Giriş” bölümünde çizilen teorik çerçevenin ardından “Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Ankara*'sı” ve “*Ankara*'da Eğlence Kültürünün Dönüşümü ve *İkilik*” alt başlıklarıyla romanın konusu ve *ikilik*lerle kurulan yapısını, bu *ikilik* ve *eşzamansızlıkların* Ankara şehrinde, eğlence kültürü çerçevesindeki görünümleri değerlendirilecektir.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Ankara*'sı

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun 1934 yılında yayımlanan romanı *Ankara* üç bölüme ayrılır ve bu üç bölüm sırasıyla Ankara'nın geçirdiği üç tarihsel süreçten meydana gelir: Millî Mücadele, Cumhuriyet'in ilanı ile Cumhuriyet'in ilk yılları ve son olarak Cumhuriyet'in ilanının yirminci senesi. Ankara'nın bu üç dönemi, ana karakter Selma Hanım ve çevresindeki insanların ekseninden anlatır. Romandaki bu üç bölüm, Ankara şehri gibi Selma'nın da hayatındaki üç merhaleyi anlatırken Ankara'daki değişim ve dönüşümün aşamaları ve boyutu çarpıcı bir şekilde okura sunulur. Bu çarpıcı ve gerçekçi anlatımın elbette Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun bu dönemi bizzat yaşaması ve gözlemlemesiyle doğrudan ilgisi vardır. Bununla beraber Karaosmanoğlu'nun Tetkik-i Mezalim Heyeti'nde bulunması, bu heyetle birlikte Anadolu'da pek çok yerleşim yerini dolaşması ve halka temas kurması da yazarın halk-aydın/bürokrat ikiliğini ve ayrımını daha sağlıklı bir şekilde gözlemleyebilmesini sağlamıştır.

Romanda genellikle Ankara halkının ve Ankara'ya gelen aydın/bürokratların gündelik hayatı ele alındığı için dönemin eğlence kültürü, yeme içme alışkanlıkları, giyim kuşam tercihleri, aile hayatı ve kamusal hayat vb. gibi yaşam üslubuna dair bilgiler elde edilir ve yazar tarafından Ankara şehrinin adeta dönem panoraması çizilir. Romanın ilk bölümünde genel itibarıyla savaştan galip çıkma ve ülkeyi düşmandan kurtarma gayesi işlenir. İkinci bölümde, ülke düşmandan kurtarılmış ve artık Cumhuriyet ilan edilmiştir. Fakat Gökşen'in de dikkat çektiği gibi bu dönemde Ankara'da yeni atılımların gerçekleşmesi beklenirken, şehir “yeni türeyen eğlence düşkünü ve vurguncu tiplerle dolmuştur” (91). Karaosmanoğlu bu panoramayı çizerken Mustafa

Kemal Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni kurarken hayata geçirdiği inkılapları ve asrileşme ülküsünü layıkıyla anlamak ve bu ideali takip etmek yerine yozlaşmış, dünyevi zaaf ve zevklerin peşinde kaybolmuş, etik değerlerini kaybetmiş, çağdaşlaşmayı yüzeysel olarak algılayan ve bu sebeple yalnızca görünüşte çağdaşlaşan aydın/bürokrat kesimi eleştirir. Yalçın da bu hususa dikkat çekerek Türk Edebiyatında, Ankara'da yapılan yenileşme hareketinin kusurlu yönlerini tespit eden ve cesaretle tenkit eden ilk romanın *Ankara* olduğunu ifade eder (216). Bu eleştiri, romanın “sağlıklı” çağdaşlaşma gösteren kahramanı Neşet Sabit üzerinden yapılır. Bu bakımdan, romanın entelektüel kahramanı Neşet Sabit'in yazarın sesi olduğunu kabul etmek mümkündür. Üçüncü bölümde ise bu yozlaşmadan kurtulmuş ve artık Ankara, yazarın hayal ettiği “gelişmiş bir ülkenin ütopyasını yansıtmaya” başlamıştır (Gökşen 91). Bu bölümde Ankara halkının eğlence anlayışı da yozlaşmadan kurtulmuş ve daha “sağlıklı” bir zemine kavuşmuştur.

Romanda, yüzeyde çağdaşlaşan “yozlaşmış” topluluğun tam karşısında ise Ankara halkı vardır. Halk, aydın/bürokrat kesimi yaşayış ve zihniyet açısından kendilerinden oldukça farklı görür, yadırgar ve onlara “yaban” adını verir. Selma, romanın ilk bölümünde İstanbul'dan gelerek Anadolu'ya “medeniyet getirdiklerini” savunurken ilk eşi Nazif, “Öyle ama, onlar bizi kendilerinden saymıyorlar, bize ‘yabanlar’ diyorlar” (Karaosmanoğlu 31) ifadesiyle iki kesimin birbirini nasıl algıladığını gösterir. Fakat yazar tarafından aydın/bürokrat kesimin karşısında konumlandırılan halk da olumlanmaz ve farklı bağlamlarda eleştirilere uğrar. Baş bu hususta Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun romanlarında halk kesiminin ve Türk köylüsünün “nesneleştirildiğini” ifade eder; *Ankara* romanında bu nesneleştirme özellikle İstanbul'dan Ankara'ya taşınan Selma'nın ağzından gerçekleştirilir ve halkın “olumsuz” ya da “geliştirilmesi gereken” özelliklerine vurgu yapılır (1024). Bu sebeple denilebilir ki yazar hem aydınların/bürokratların hem de halkın zaaflarını ortaya koyar.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu tarafından eleştiriye uğrayan bu iki kesimin *eşzamanlılığına* romanın başından itibaren vurgu yapılarak aydın/bürokrat grubu ve halk *ikiliği* kurulur. Ankara'daki aydınlar ve halk, yaşam üslubu ve zihniyet açısından iki farklı kutbu temsil eder. Halk geleneği devam ettirme ve atadan kalma alışkanlıkları gösterme eğilimini sürdürürken, aydın/bürokrat kesim için modern paradigma ve buna bağlı olarak Batı menşeli gündelik yaşam unsurları ön plana çıkar. Çalışmanın çıkış noktası özelinde düşünülürse, gündelik hayatı yaşayış biçimi, kılık kıyafet, yeme içme, eğlence, kadın-erkek ilişkileri ve aile hayatı gibi alanlarda keskin bir ayrılık göze çarpar ve iki kesim arasındaki *eşzamanlılığı* gündelik hayattaki bu *ikilik* görünümleri besler. Romanda halk ve aydın/bürokrat *ikiliğini* en çarpıcı şekilde gösteren sahneleri, iki kesim arasındaki eğlence kültüründeki farklılığı işleyen bölümlerde görmek mümkündür.

Ankara’da Eğlence Kültürünün Dönüşümü ve İkilik

Görevi sebebiyle İstanbul’dan Ankara’ya taşınan Ahmet Nazif Bey’in eşi “İstanbul kızı” Selma, romanın ilk bölümünde Ankara’daki yeni hayatına adapte olmaya çalışırken İstanbul’da alıştığı pek çok şeyin eksikliğini hissediyor. Bu eksikliklerden biri Ankara’da hiçbir yerde bulamadıkları “gramofon”dur. Ankara’daki hayattan sıkılan ve akşamları “ıssız” bulan Selma, “Ah, bir gramofon olsa.” (Karaosmanoğlu 33) serzenişiyle alışkın olduğu eğlencenin eksikliğine üzülür. Gramofonun “[...]kolonya suyu gibi kokulu el sabunu gibi, dişmacunu gibi, Ankara’da bulunmaz bir lüks matahı.” (Karaosmanoğlu 33) olduğunu ifade ederek bir “mahrumiyet bölgesinde” yaşadıklarını düşünür. Hatta bir akşam Nazif, Selma’yı mutlu etmek için onu “gramofonlu bir mebus evine” misafirliğe götüreceğinin müjdesini verir. İstanbul’da alışkın olduğu modern eğlenceyi nihayet Ankara’da bulabilen Selma bu haberi heyecanla karşılar (Karaosmanoğlu 34). Böylelikle romanda pek çok bakımdan İstanbul ve Ankara *ikiliği* kurulur ve bu iki şehrin insanların pek çok bakımdan olduğu gibi gündelik hayatı yaşama üslubunda da farklılaştıkları vurgulanır. Gramofon örneğiyle bu ayrılık ve *ikilik* beslenir; bu nedenle bu gibi gündelik hayat çerçevesindeki ayrılıklarla iki kutup arasındaki *eşzamansızlığın* derinleştiği yorumunda bulunulabilir. Kaygana da romanın ilk bölümünde imparatorluğun başkentinden Anadolu ve Ankara’ya gelenlerin maddi imkânsızlıklar ve gelişmemişlik karşısında yaşadığı şaşkınlığın anlatılmasının yazarın bilinçli tercihi olduğunu ifade eder. Bu sayede Ankara “ütopyasının” hangi şartlar altında gerçekleştirildiği zıtlıklardan faydalanılarak anlatılır. Yukarıda bahsedilen “gramofon arzusu” ile de roman asıl olay örgüsüne bağlanır (133-136). Bu *ikilik* ve zıtlığın görünüm kazandığı alanlardan biri böylelikle gündelik hayat çerçevesine dâhil edebileceğimiz eğlence kültürü olarak kabul edilebilir.

Romanda aydın/bürokratlar ve Ankara halkının *eşzamansızlığının* beslendiği bir diğer örnek de aydın/bürokratların “at binmek” gibi eğlence amaçlı aktiviteleri “kadınla erkekli” yapmalarıdır. Kadın ve erkeğin bir arada vakit geçirip yemek yemelerini ve ata binmelerini Ankara halkı “tuhaf” bulur “Aha, bu İstanbullular tuhaf oluyor.” (Karaosmanoğlu 72) ve hatta bu duruma öfkelenirler. Örneğin Selma ve Nazif’in Ankara’daki ev sahipleri olan Ömer Efendi, kiracılarının “kadınla erkekli” vakit geçirmelerine “hınç” duyar. Fakat tamamen yabancı olduğu bir durumla karşılaştığı için Ömer Efendi aslında neye, neden “hınç” duyduğunu da kendi içinde tam olarak anlamlandıramaz. Öyle ki mahalleli de bu “tuhaf” davranışların kendi mahallelerini de “tuhaf-laştırdığını” düşünür (Karaosmanoğlu 72) Selma ve Nazif’e tepkiyle yaklaşır. Bu bakımdan, *eşzamansızlığın* kimi durumlarda “sosyal gerilim” yarattığını söylemek mümkündür. Ayrıca Ankara halkı karşılarındaki insanları “tuhaf” bulurken, aynı şekilde aydın/bürokrat kesim de onları “tuhaf” bulur. Eğlence kültüründeki bu farklılığın toplumsal çatışmayı beslediği yorumunda bulunulabilir.

Aydın/bürokratlar ve Ankara halkı arasındaki *eşzamansızlığın* eğlence kültürüne yansımalarının en çarpıcı örneği romanın ikinci kısmında tasvir edilen yılbaşı balosu akşamıdır. Bilindiği gibi Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'da düzenlenen balolar¹ ile Batılı tarzda eğlence pratiklerine başlanmış ve bu eğlence kültürünün halka örnek oluşturması amaçlanmıştır². 1928 yılında açılan ve günümüzde müze olarak faaliyet gösteren, Mustafa Kemal Atatürk'ün de bilhassa önem verdiği bilinen *Ankara Palas*, bu yeni eğlence tarzının ve "asrileşme" hedefinin Ankara'daki ilk ve en önemli mekânıdır:

Atatürk devrimleri ile Türk toplum hayatına getirilen bazı yenilikler ilk defa Ankara Palas'ta başlatılmıştır. Burada özellikle kadınların erkeklerle eşit koşullarda sosyal hayata girmesine ön ayak olmak üzere düzenlenen sosyal etkinliklere Atatürk'ün ev sahipliği yaptığı bilinmektedir (Çelik 101).

Romanda da yılbaşı balosu *Ankara Palas*'ta gerçekleşir. Çelik, yazarın yılbaşı balosu tasvirinden yola çıkarak *Ankara Palas*'ta gerçekleştirilen bu baloyu zengin ve eğitilmiş kişiler heyecanla karşılarken, bu eğlence türünün halk arasında pek de anlaşılıp kavranmamış görüldüğünü ifade eder (101). Bu bağlamda Kaygana da "Ankara'da Ankaralıların davet edilmediği bir Noel balosu" (161) ifadesiyle bu duruma ironik bir üslupla dikkat çeker. Nitekim bu balo tasvirini, romanda aydın/bürokratlar ile halk arasındaki ayrımın ve *eşzamansızlığın* en keskin şekilde karşımıza çıkarıldığı bölüm olarak kabul etmek mümkündür.

İçlerinde Selma'nın da bulunduğu kadınlı erkekli balo davetlileri en yeni/modern kıyafetleriyle ve şık otomobillerle *Ankara Palas*'ın merdivenlerini çıkarken, "[...]ağırlaştırılmış birer sinema şeridi gibi seyre dalan yerliden ve köylüden mürekkep sokak kalabalığı için, hiç şüphesiz balo denilen şey burada başlıyor ve burada bitiyordu" (Karaosmanoğlu 110). Dışarıdan, mekâna giren balo davetlilerini meraklı bir şekilde izleyen halktan insanların zihninde içeride ne yapıldığına dair türlü soru işaretleri vardır. İçlerinden biri, "İçeride, ne yaparlar bilirim emme, söylemem" der ve beyin fırtınası başlar:

"Deyiver, be... Ne biliyon, daha deyiver..."

"Deyemem..."

¹ Ankara'da, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren düzenlenmeye başlayan ve Batılı tarzda bir eğlence olan baloların tarihi Osmanlı'da 19. yüzyıla dayanmaktadır: "Avrupa kökenli bir eğlence türü olarak balo, Osmanlı Devleti'nin yüzünü Batı'ya çevirdiği andan itibaren yüksek zümreye ait bir eğlence türü olarak hayatımıza girer. Osmanlı Devlet erkânının davetlisi olduğu ilk balo 1829 yılında İngiltere'nin İstanbul sefiri tarafından Haliç'te bir gemide düzenlenir. II. Mahmut'un katıldığı bu eğlencenin ardından Sultan Abdülmecit 1856'da Fransa büyükelçiliğinde düzenlenen bir balonun davetlisi olur" (Gündoğan 275).

² Belge, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'da başlatılan balolar hakkında şu tespitlerde bulunur: "Cumhuriyetle birlikte öncelikle başkentte başlatılan "balo"lar toplumu Batılı eğlence tarzına alıştırmaya amacını güdüyordu. Politik anlamda önce kadroların, milletvekili ve yüksek bürokratların bu balolarda bulunması, modern Batı danslarını öğrenip yapması, böylece halka örnek olması bekleniyordu" (861).

Bunlar böyle bağdaşırken bir üçüncü söze karıştı. Bu tıknaz, babacan bir tipti:

“Ne var, bunu bilmiyecek be? İşte, ben deyivereyim: İçerde tango var,” dedi.

“Tango mu? Ne dedin, tango mu? He, he, he...”

“Tango da kim oluyor ki?” (Karaosmanoğlu 111).

Bazıları içeride balo olduğunu bilir ve bunu dile getirir ama balo kelimesi köylülere bir anlam ifade etmez. Biri *Ankara Palas*’ı büyük bir konak zannederek kime ait olduğunu sorar, biri de “Tövbe yarabbi, tövbe yarabbi... Burası otel, otel be. Hani, senin anlayacağın alafranga han.” (Karaosmanoğlu 113) diyerek cevap verir. Halkın ilk kez karşılaştığı bu modern eğlenceye gösterdiği tepkiler genel olarak trajikomiktir.

Ankara Palas’a girip otelin iç salonuna geçen balo davetlileri de halk ile aralarındaki keskin ayrılığın farkındadır; bir bakıma geleneksel ile modern olanı *Ankara Palas*’ın duvarları ayırır. Baloda bir davetli “[...]kim bilir bizim için ne düşünürler? Neler söylerler? Onlar için, kapısından gördükleri bu âlem ne kadar esrarengiz şeylerde doludur?” (Karaosmanoğlu 113) diye düşünür. Bir diğeri, bu âdetleri yavaş yavaş halkın da öğreneceğini ve alışacağını ifade eder. Fakat aydın/bürokrat kesimden kimi insanlar aradaki bu kapatılması kolay görünmeyen “mesafenin” farkındadır ve bundan dolayı kaygı duyarlar: “Demin, otelin merdivenlerinden çıkarken tuhaf bir baş dönmesi hissettim. Bana öyle geldi ki, ayağımı bastığım her basamak, halkla benim aramdaki uçurumu bir parça daha derinleştiriyor” (Karaosmanoğlu 113). Netice olarak denilebilir ki bir yılbaşı balosu örneğiyle aydın/bürokratlar ve halk arasındaki yaşam üslubu *ikiliği* ve bu *ikiliğin* Türk toplumunda yol açabileceği “birlikte-lik kuramama” tehlikesi ve endişesi gözler önüne serilir. Bu hususta Kaygana’nın tespiti önemlidir. Kaygana’ya göre balo tasvirinden hemen sonra romanda yer verilen diyaloglar, yeni Türkiye’nin temel sorunlarından biridir: “Yeni Türkiye’de toplumsal ilerleme halkla beraber mi gerçekleştirilecektir yoksa yukarıdan inme bir proje mi yürütülecektir?” (162).

Ankara Palas’ın içi ve dışındaki bu *ikiliğin* yanında, bazı balo davetlileri arasında da Shayegan’ın “sağlıksız” bir tutum olarak nitelendirdiği, geleneksel ve modern paradigmaların aynı anda sürdürüldüğünü görmek mümkündür. Yazar, ilk zamanlar Türk kadınlarının balolarda dans etmesinin, özellikle de “ecnebilerle” dans etmesinin pek hoş karşılanmadığını ifade eder (Karaosmanoğlu 115). Nitekim Selma’nın dans teklifi alması etrafındaki kadınlarca “dedikodu malzemesi” hâline gelir ve Selma “bir günah esnasında yakalanan kadının hicabını” duyar.

Sonradan zenginleşip “sosyetik çevreye” dâhil olan Murat Bey ve ailesi *yeni zengin tipi* örneği olarak balo sırasında zihinsel *ikilik* gösterir. Örneğin Murat Bey’in kız kardeşi Cemile Hanım, baloya katıldığı hâlde baloda dans etmeyi “ayıp” bulur. Selma, Cemile’nin yanına gittiğinde “Kuzum Selma Hanım, pek yanımda durmayın. Çünkü, sonra beni de dans edenlerden sanırlar.”

(Karaosmanoğlu 116) ifadesiyle Selma'yı uyarır, çünkü böyle umumi yerlerde, “elin tanımadığı herifleriyle” dans etmeyi doğru bulmaz. Bu bakımdan Cemile ve onun temsil ettiği insanlar, modern hayatın ne tam olarak içinde ne de dışındadır. Balolara katılmak ve modern kıyafetler giymek gibi bu “yeni” hayatın kimi “yüzeysel” eylemlerini yerine getirirken, zihniyet bakımından değişme taraftarı değildir. Bu bakımdan yeniliklerin içselleştirilmeden uygulanması ve Batı taklitçiliği eğilimini gösterirler.

Romanda Batılı tarzdaki eğlenceler, özellikle de danslardan pek de hoşlanmayan ve romanın yüzeyde Batılılaşmaya direnen kahramanı ve Selma'nın üçüncü eşi Neşet Sabit, genellikle eğlence ortamlarını ve bu ortamda bulunan insanları “samimi” olmamakla eleştirir, bu gibi yerlerde bulunmayı bir “iş-kence” olarak kabul eder (Karaosmanoğlu 132). Neşet Sabit, aydın/bürokratlar ve halk arasındaki keskin ayrılığın farkındadır ve bu ayrılığı gündelik hayat aktiviteleri bakımından da görebilmektedir. Rıza Bağcı'nın da dikkat çektiği gibi Neşet Sabit, yozlaşan aydınlardan daha farklı biri olarak resmedilir: “O, Cumhuriyet'in ilanından sonra, hayat şartlarının yalnız küçük bir azınlık lehine değil, bütün millet için değişmesi gerektiğine inanır” (311). Bu sebeple romanda “doğru” ve “sağlıklı” modernleşmenin ne olduğunu yozlaşmış tiplere kıyasla daha iyi anlayan bir insan olarak ön plana çıkar. Selma'nın evinde modern bir eğlence olarak içkili ve danslı çay ziyafeti varken, başka bir mahallede mevlitte şerbet içmeye davet edilmesi ona bu iki kesimin keskin ayrılığını ve bizim *eşzamansızlık* olarak yeniden yorumlayabileceğimiz durumu düşündürür:

Bir şehir içindeki, hatta bir şehrin iki yakın mahallesi arasındaki bu keskin hayat tarzını kendi nefsinde iyice hissetmek için, Neşet Sabit, bu meclise girip mevlût ayinine iştirak etmek istedi. Selma Hanım'ın evindeki wiskili, danslı çay ziyafetini bu şerbetli mevlûtta, ancak, iki üç kilometrelik bir mesafe ayırıyordu. Genç adam, yarım saat evvel “aksa-yı garp”ta [uzakbatı] idi. Şimdi, tam Asya'nın, bir Orta çağ Asya'sının göbeğindedir (Karaosmanoğlu 138-139).

Romanın ilk bölümünde İstanbul ve Ankara *eşzamansızlığı* kurulurken, romanın ilerleyen bölümlerinde artık Ankara kendi içinde, halkıyla eşzamansız bir şehir olmaya başlamıştır. Yazar, gelenek ve modern arasındaki bu kafa karışıklığını romanda Neşet Sabit aracılığıyla ve Ankara örneğiyle tartışır; “doğru” yolun nasıl bulunacağına, hangisinin daha iyi olduğuna dair fikir üretmeyi amaçlar. Neşet Sabit kendi kendine “Bu mevlûde gidenler mi haklıdır, o salonda dans edenler mi?” (Karaosmanoğlu 139) sorusunu sorar ve kendini iki gruba da ait hissetmez. Ona göre millî ideale göre oluşturulması gereken yeni Türk toplumu, ne “kerpiç duvarlar arasında bir örümcek gibi” yaşamalı ne de “iğreti bir dekor içinde kurulmuş kuklalar gibi zıplayanlar”dan olmalıdır (Karaosmanoğlu 139). Bu bakımdan Neşet Sabit romanda kimi zaman Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun sesi hâline gelir ve iki kesim de yaşam üslupları ve zihniyetleri bakımından eleştiriye uğrar.

Sonuç

Bu makalede, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Ankara* romanında, Cumhuriyet modernleşmesinin gündelik hayata etkileri eğlence kültürü üzerinden incelenmiştir. Osmanlı-Türk modernleşmesi, özellikle Tanzimat ve Erken Cumhuriyet dönemlerinde hız kazanmış, pek çok alan Batı etkili bir değişim ve dönüşüme uğrarken gündelik hayat da bu değişim ve dönüşüm sürecinden etkilenmiştir. Bu değişim ve dönüşüm sürecinde Batı merkezli yaşam üslubu toplumun her kesimi tarafından aynı şekilde benimsenmemiş ve bu sebeple toplumun farklı kesimleri arasında *ikilikler*, “alaturka” ve “alafranga”, “eski” ve “yeni”, “geleneksel” ve “modern” karşıtlıkları ortaya çıkmaya başlamıştır.

Shayegan, Batı-dışı toplumların modernleşmelerini incelerken Batı'dan gelen yeniliklerin toplumun her kesimi tarafından hemen “memnuniyetle” kabul edilmediğini ifade eder. Çünkü geleneği, kimliği, dini ve ahlakı kaybetme korkusu devreye girer. Bu toplumlarda yeniliğin toptan reddi yerine kimi zaman “eski” ve “yeni” olanın, yani geleneksel paradigma ile modern paradigmanın bir arada sürdürüldüğü görülür. Shayegan'a göre bu tutum “sağlıklı” değildir, çünkü *ikiliği* besler ve *kültürel şizofreni* olarak ifade ettiği zihinsel yarıma durumuna yol açar. Bloch ise *eşzamansızlık* kavramıyla, bir toplumdaki bütün insanların aynı zamanı yaşamadığını ifade eder. Bloch'a göre herkes aynı “şimdi”de var olmaz ve bazı insanlar atalarından miras aldıkları modern öncesi zamandan kalma “öğeleri” şimdiki zamana taşırlar. Bu da toplumdaki *ikiliği* besleyen bir diğer husus olarak karşımıza çıkar.

Bireylerin ve toplumların eğlence anlayışı sahip olunan kültür ve dünya görüşüyle doğrudan ilişkili olduğu için eğlence kültüründeki değişim ve dönüşümler, önemli bir kültürel inceleme alanı olarak kabul edilebilir. Romanlar ise doğaları gereği bu incelemeyi yapabilmek adına oldukça verimli kaynaklardır. Özellikle Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Ankara* romanında eğlence kültürüne dair çarpıcı sahnelerin varlığı bu incelemeyi gerekli kılmış ve Karaosmanoğlu'nun *Ankara* romanını *ikilik* ve *eşzamansızlık* kavramlarıyla birlikte düşünmek mümkün olmuştur. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'daki toplumsal hayatın değişim ve dönüşümünün anlatıldığı romanda, gündelik hayatın pek çok alanı gibi eğlence kültürünün de değişim ve dönüşüme uğradığı görülür. Fakat aydın/bürokrat ve sonradan zenginleşen ailelerin eğlence kültürü Batı etkili bir değişime uğrarken, Ankara'daki halk bu değişimden etkilenmemiştir. Bu da eğlence kültürü bakımından aydın/bürokrat ile halk arasında bir eğlence kültürü *ikiliği* ve *eşzamansızlığı* doğurmuştur. Bu karşıtlık yazar tarafından romanda çeşitli şekillerde ortaya konmuştur.

Öncelikle aydın/bürokratların İstanbul'da eğlenmek için sahip olduklarını Ankara'da bulamayışlarına vurgu yapılır. Örneğin Selma, Ankara'da gramofon bulamadığı için üzülür, at binmek gibi “kadınlı erkekli” eğlence

aktivitelerinin yapılmasını Ankara halkı garipser hatta tepki gösterir. Bu *ikiliğin* en detaylı ve çarpıcı şekilde işlendiği bölüm ise *Ankara Palas*'taki yılbaşı balosu sahneleridir. Otelde yılbaşı balosuna giden aydın/bürokrat kesim ile onları dışarıdan izleyen halk arasındaki *ikilik* ve *eşzamansızlık*, trajikomik diyaloglarla aktarılır. Balonun ne demek olduğunu, içeride ne yapıldığını merak eden halk, dışarıdan görebildiği kadarıyla fikir yürütür. Bununla beraber içerideki aydın/bürokratlardan bazıları halkla aralarındaki “mesafenin” farkındadır ve bu “mesafenin” bir gün kapanıp kapanmayacağını merak eder. Ayrıca yine yılbaşı balosu bölümünde, Murat Bey ve ailesi gibi, sonradan zenginleşip bu çevreye dâhil olanlar da *yeni zengin tipi* örneğini oluştururlar. Örneğin, Murat Bey'in kız kardeşi Cemile Hanım'ın baloya katılmasına rağmen dans etmeyi “ayıp” bulması ve bu bakımdan Selma'yı kınaması, onunla birlikte görülmek istememesi zihinsel *ikiliği* göstermesi bakımından önemlidir.

Romanda Neşet Sabit, yazarın sesi olarak Batılı tarzdaki eğlencelerden pek de hoşlanmaz, bu ortamları ve insanları “samimi” olmamakla eleştirir. Aydın/bürokratlar ve halk arasındaki çarpıcı *ikiliği* gözlemler, yakın mahallelerde farklı ailelerce düzenlenen “içkili ve danslı çay partisi” ile “mevlit”i düşünerek iki kesim arasındaki bu ayrılık hakkında endişe duyar. Roman ilerledikçe baştaki İstanbul ve Ankara *ikiliği*, zamanla Ankara içindeki ikiliğe doğru evrilmiştir. Neşet Sabit, hangisinin doğru, kimin haklı olduğu konusunda düşünür ve kendisini iki gruba da ait hissetmez. Onun tarafından iki kesim de çeşitli açılardan eleştiriye uğrar. Çünkü ona göre yeni Türk toplumu, ne “kerpiç duvarlar arasında bir örümcek gibi” yaşamalı ne de “iğreti bir dekor içinde kurulmuş kuklalar gibi zıplayanlar”dan olmalıdır. Bu düşünceyi, Karaosmanoğlu'nun romanda öne sürdüğü tez olarak kabul etmek mümkündür.

KAYNAKLAR

- Bağcı, Rıza. “Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun *Ankara* Romanında Aydınlar”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, no. 19, 2008, ss. 301-316.
- Baş, Münire Kevser. “Yakup Kadri’nin Romanlarını ‘Sosyal Kronik’ Olarak Okumak Mümkün Müdür?” *Turkish Studies*, c. 8, no. 1, 2013, ss. 1003-1032.
- Belge, Murat. “Türkiye’de Günlük Hayat”. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi 3-4*. İletişim Yayınları, 1983, ss. 836-876.
- Bloch, Ernst. *Heritage of Our Times*. Çeviren Neville Plaice ve Stephen Plaice, University of California Press, 1990.
- Cohen, Ira. “Everyday Life”. *The Cambridge Dictionary of Sociology*. Editör Bryan S. Turner, Cambridge University Press, 2006, ss. 180.
- Çetin, Aybige Başeğmez. “Yakup Kadri’nin Kiralık Konak Romanında ‘Gündelik Hayat’ın İzleri Üzerine Bir Değerlendirme”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, c. 22, no. 1, 2018, ss. 1-21.
- Dellaloğlu, Besim F. *Modernleşmenin Zihniyet Dünyası: Bir Tanpınar Fetişizmi*. Timaş Yayınları, 2021.
- Giddens, Anthony. *Modernliğin Sonuçları*. Çeviren Ersin Kuşdil, Ayrıntı Yayınları, 2016.
- Goff, Jacques Le. “Mentalities: A History Of Ambiguities.” *Constructing The Past - Essays In Historical Methodology*. Hazırlayan Jacques Le Goff ve Pierre Nora, Cambridge University Press, 1985, ss. 166-177.
- Gökşen, Erol. *Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Eğlence Hayatına İktidar Odaklı Bir Bakış*. 2019. Hacettepe Ü, Doktora tezi.
- Göle, Nilüfer. *Melez Desenler - İslam ve Modernlik Üzerine*. Metis Yayınları, 2017.
- Gündoğan, Hatice. “Bir Meşruyet Mekânı Olarak Balolar ve Baloların Cumhuriyet Dönemi Türk Romanına Yansımaları”. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, no. 71, Mayıs, 2021, ss. 271-285.
- Işın, Ekrem. *İstanbul’da Gündelik Hayat – İnsan, Kültür ve Mekân İlişkileri Üzerine Toplumsal Tarih Denemeleri*. İletişim Yayınları, 1995.
- Karaosmanoğlu, Yakup Kadri. *Ankara*. İletişim Yayınları, 2022.
- Kaygana, Mehmet. *Ütopyadan Distopyaya Yakup Kadri’nin Ankara’sı*. Gece Kıtıplığı, 2014.
- Korkmaz, Nurseli Gamze. *Erken Cumhuriyet Dönemi Roman Figürlerinde Seküler-Kutsal İkileme (1920-1950)*. 2018. Ankara Yıldırım Beyazıt Ü, Doktora tezi.
- Lefebvre, Henri. *Modern Dünyada Gündelik Hayat*. Çeviren Işın Gürbüz, Metis Yayınları, 2007.
- Mardin, Şerif. *Türk Modernleşmesi*. İletişim Yayınları, 2018.
- Shayegan, Daryush. *Yaralı Bilinç - Geleneksel Topumlarda Kültürel Şizofreni*. Çeviren Haldun Bayrı, Metis Yayınları, 2020.

- Tanpınar, Ahmet Hamdi. *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. Dergâh Yayınları, 2012.
- Turhan, Mümtaz. *Kültür Değişmeleri - Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik*. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1987.
- Yalçın Çelik, S. Dilek. "Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Ankara* Romanı Bağlamında Kemalist İdeoloji ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Bir Başkent İnşası". *Ankara Araştırmaları Dergisi*, c. 2, no. 1, Haziran, 2014, ss. 93-107.
- Yalçın, Alemdar. *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı 1920-1946*. Akçağ Yayınları, 2002.